

Helse- og omsorgsdepartementet

Reservasjonsrett for helsepersonell i forbindelse med assistert befruktning.

I et oppslag i avisen Vårt Land 6. april uttaler statssekretær Ragnhild Mathisen i Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) at departementet planlegger et rundskriv der det vil bli presisert at helsepersonell ikke har en juridisk rett til å reservere seg mot å henvise til assistert befruktning.

Dagens situasjon for reservasjonsrett for helsepersonell er at den eneste lovfestede reservasjonsretten gjelder å delta i utførelsen av provosert abort. Imidlertid har det vært akseptert av blant annet Helsetilsynet og Rådet for legeetikk at leger også bør ha anledning til å reservere seg på andre områder. Dette gjelder blant annet henvisning til abort og forskrivning av prevensjonsmidler som virker etter befruktning. En slik praktisering av legers moralske reservasjonsrett har så langt blitt akseptert også av HOD til tross for at den ikke er lovestet.

Den siste tiden har det vært særlig fokus på legers reservasjonsrett ved henvisning til assistert befruktning. Norges kristelige legeforening (NKLF) har nylig vedtatt vårt syn i denne saken. Vi mener at helsepersonell bør ha rett til å reservere seg mot å henvise til assistert befruktning dersom de har en av de to følgende begrunnelsene:

- Destruksjon av overtallige befruktede egg: Slik assistert befruktning vanligvis utføres, befruktes det et høyere antall egg enn det vanligvis vil være aktuelt å sette inn i livmoren. Slike overtallige befruktede egg blir destruert når paret ikke ønsker å få flere barn eller etter et visst antall år. Mange mener at menneskelivet starter ved befruktning og at menneskeverdet er det samme fra unnfangelse til naturlig død. For helsepersonell med slik overbevisning vil det være aktuelt å reservere seg mot å henvise alle kategorier av pasienter til assistert befruktning i de tilfellene man legger opp til å befrukte flere egg enn man vil sette inn livmoren.
- Barns rett til å vokse opp med sin biologiske mor og biologiske far: Mange mener at barn har en rett til så langt det er mulig å vokse opp med sin biologiske mor og sin biologiske far. Helsepersonell som har denne overbevisningen vil finne det vanskelig å henvise til assistert befruktning dersom paret som henvises ikke kan være de biologiske foreldrene. Slik norsk lovgivning er i dag, gjelder dette både lesbiske par og heterofile par som er avhengig av sæddonasjon. Dersom norsk lov på sikt skulle åpne for det, vil dette også gjelde henvisning til assistert befruktning av enslige kvinner og assistert befruktning med eggdonasjon.

NKLF mener at et eventuelt ønske om å reservere seg ikke bør respekteres av samfunnet dersom ønsket kun er begrunnet i pasientens etnisitet, religion, legning eller livsstil. Altså bør et ønske om å reservere seg mot å henvise lesbiske til assistert befruktning kun respekteres dersom det er begrunnet i destruksjon av overtallige befruktede egg eller barns rett til å vokse opp med sin biologiske mor og biologiske far. I disse tilfellene er

reservasjonsønsket ikke begrunnet i pasientens legning, selv om legens etiske overbevisning innebærer at lesbiske par er en av gruppene legen reserverer seg mot å henvise.

Dersom HOD pålegger fastleger en generell *henvisningsplikt* til assistert befruktning, vil det i realiteten innebære et yrkesforbud for fastleger som av overbevisningsgrunner ikke kan henvise til assistert befruktning. For de kollegaene som ønsker å reservere seg mot slik henvisning, vil det å henvise innebære en dyp krenkelse av deres moralske integritet. For dem vil det derfor ikke være et reelt alternativ å handle mot sin overbevisning, og den naturlige konsekvensen vil være at de tvinges til å avslutte sitt virke som fastleger. Et slikt de facto yrkesforbud er særlig urimelig fordi det er snakk om en svært sjelden problemstilling for fastlegene. Vi mener det må være mulig å finne smidige løsninger slik at både fastlegens moralske integritet og pasientens rett til behandling ivaretas. Vi argumenterer utførlig for en slik reservasjonsrett i vår ”Utredning om helsepersonells reservasjonsrett” (2011) som er tilgjengelig på www.nklf.no (etikk > reservasjonsrett).

Leger som ønsker å reservere seg mot behandling eller henvisning som pasienten har rett til, må bidra til at pasienten kan få oppfylt sin rett til helsehjelp hos en annen kollega. Vi ser at det kan by på praktiske problemer å oppfylle pasientens rett til helsehjelp dersom alle legene i et område reserverer seg mot en type behandling eller henvisning. Vi mener at kommuner ved nyansettelser i en slik situasjon bør ha anledning til samme praksis som gynekologiske avdelinger har i dag. Ved gynekologiske avdelinger der så mange leger har reservert seg mot å utføre abortinngrep, at avdelingen ikke vil kunne ivareta sin plikt til å tilby abortinngrep, forbigås den best kvalifiserte søkeren dersom denne vil benytte sin lovfestede rett til å reservere seg mot å utføre abort. Terskelen for slik diskriminering av søkere bør være svært høy, men vi ser at det unntaksvis kan være nødvendig dersom man ønsker en helsetjeneste der man ikke har et generelt yrkesforbud for helsepersonell som finner enkelte behandlingstilbud etisk vanskelige.

Vi ønsker å poengtere at reservasjonsrett for helsepersonell ikke handler om å felle en moralsk dom over grupper av pasienter, men om å beskytte helsepersonells moralske integritet.

NKLF bidrar gjerne i en eventuell prosess som har som formål å finne gode praktiske løsninger som sørger for at både pasientens rett til lovfestede helsetilbud og helsepersonell sin moralske integritet blir ivaretatt. I den sammenheng vil vi vise til Europarådets resolusjon 1763 (2010) om reservasjonsrett for helsepersonell, der medlemslandene inviteres til å finne ordninger som både ivaretar helsepersonell sin rett til moralsk integritet og pasientenes rett til helsetjenester. Vi ber om en tilbakemelding om hvorvidt Helse- og omsorgsdepartementet ønsker å finne løsninger som er gode for både helsepersonellet og pasientene.

Vennlig hilsen

Olav Magnus S. Fredheim
Styreleder, Norges kristelige legeförening